

Resumé af forskningskortlægningen ”Læseforståelse og faglige læsekompetencer”

Baggrund

Undervisningsministeriet har igangsat 6 forskningskortlægninger for at styrke evidensgrundlaget for kommuners, skolars og andre fagprofessionelles arbejde med elevernes faglige resultater, trivsel og alsidige udvikling. Forskningskortlægningerne og -synteserne skal understøtte læringskonsulenternes arbejde med at rådgive kommuner og skoler og omhandler følgende seks områder:

- Læseforståelse og faglig læsekompetence (literacy)
- Matematik (mathematical literacy)
- Varieret læring, bevægelse, udeskole og lektiehjælp
- Pædagogisk ledelse (herunder opbygning af evalueringskultur) – Er offentliggjort
- Undervisningsmiljø og trivsel – Er offentliggjort
- Alsidig udvikling og sociale kompetencer

Derudover skal der på baggrund af kortlægningerne udarbejdes praksisrettede publikationer om virksomhedsfulde indsatser, metoder, redskaber og praksis inden for hvert emne. De praksisrettede publikationer forventes at foreligge efter sommerferien.

Forskningskortlægningen har ledt efter svar på følgende reviewspørgsmål: Hvilke metoder og indsatser har effekt på eller har betydning for eleveres faglige læsekompetencer (literacy) og sprogkompetencer?

Det er hovedsagligt international forskning, der lever op til inklusionskriterierne for kortlægningen, men der indgår også nogle nordiske studier.

Identificerede temaer i forskningen

På tværs af studierne peger kortlægningen på seks temaer. Temaerne repræsenterer forskellige typer af indsatser, der hver især er med til at understøtte elevernes læseforståelse og /eller faglige læsning:

- Indholdslæsning i fagene
- Samarbejdsorienteret læring
- It-understøttede indsatser
- Motiverende læseindsatser
- Varierede tilgange til faglig læsning
- Indsatser målrettet elever med særlige behov

1) Kortlægningens første tema – indholdslæsning i fagene – omfatter læseindsatser, som integreres i specifikke fag inden for den humanistiske eller naturvidenskabelige fagblok. Formålet med disse indsatser er at understøtte elevens tilegnelse af faglig viden gennem læsning af fagtekster. Samlet set kan det på baggrund af kortlægningen konstateres, at der er flere veje til at understøtte elevernes faglige læsning i konkrete fag. Både afgrænsede læsestrategier med fokus på enkelte elementer og mere detaljerede og omfattende strategier viser sig effektfulde. Det gælder eksempelvis læsning af fagbøger i hjemmet med efterfølgende fremlæggelse for familiemedlem, udfyldning af svarskema og afslutningsvis drøftelse med lærer. Essentielt er det tillige, at læsestrategien i en eller anden grad afspejler det specifikke fags indhold, tænkning og begreber.

2) Indsatser beskrevet under temaet om samarbejdsorienteret læring sigter mod at styrke elevernes faglige læsekompetencer med afsæt i forskellige former for samarbejdsorienterede læringsformer. Studierne har vist, at det i vid udstrækning har en positiv effekt på elevens læseforståelse, når man kombinerer samarbejdsorienteret læring med anvendelsen af læsestrategier. Programmet Peer Assisted Learning Strategies (PALS) kan fremhæves som en indsats, der dokumenterer en klar positiv effekt. Indsatsen består i, at en læsefagligt stærk og svag elev samarbejder om at læse og forstå en tekst ved brug af konkrete læsestrategier. Endelig viser et enkelt studie, at elev-til-elev læring mellem elever på forskellige klassetrin er mere virkningsfuldt end elev-til-elev læring, hvor jævnaldrende elever samarbejder.

3) Kortlægningen viser, at IT-understøttede indsatser, som anvender adaptive og datagenererende digitale læremidler, i vid udstrækning har en positiv effekt på læseforståelse. De virkningsfulde digitale læremidler er kendetegnede ved både at tilpasse øvelsernes sværhedsgrad elevens niveau og generere data om elevens niveau og læringsbehov, som lærerne efterfølgende kan anvende som udgangspunkt for undervisningsdifferentiering. Endvidere er de pågældende indsatser kendetegnede ved ikke at lade det digitale læremiddel stå alene, men at integrere anvendelsen af dette i klasseundervisningen. Derudover har indsatser, der giver øjeblikkelig feedback, en positiv effekt, når elevernes anvendelse af det digitale læremiddel vel og mærke understøttes af en lærer.

4) Fjerde tema omhandler indsatser med fokus på motiverende læseindsatser. Flere studier under dette tema dokumenterer, at det er muligt at sammensætte læseindsatser, der understøtter elevernes læsemotivation. Men resultaterne viser samtidig, at det er mere udfordrende at sammensætte læseindsatser, der både understøtter læsemotivation og har effekt på elevernes læseforståelse. Kortlægningen antyder, at en kombination af flere motiverende elementer frem for implementeringen af et enkelt motiverende element kan have positiv betydning for læsemotivation såvel som læsekompetencer. Dette er et fremadrettet opmærksomhedspunkt og muligt forskningsfelt.

5) Temaet om varierede tilgange til faglig læsning viser, at indsatser, der indebærer en kombination af flere undervisningstilgange/-metoder, overvejende kan dokumentere en positiv effekt på elevernes læseforståelse. Studierne viser endvidere, at læsepensumsprogrammer og computerbaserede programmer har beskeden effekt sammenlignet med indsatser, hvor der er samarbejdsorienteret læring, kompetenceudvikling af lærere og/eller kombinationen af flere undervisningstilgange. Endelig kan det konstateres, at hovedparten af indsatser, som fortrinsvis består af undervisning i enten læsestrategier eller ordforråd i overvejende grad ikke kan dokumentere en positiv effekt på elevens læseforståelse.

6) Syntesens sjette og sidste tema omhandler indsatser målrettet elever med særlige behov. I denne forbindelse omfatter kategorien både tosprogede elever og elever, hvis læsevanskeligheder bunder i andre forhold. Flere studier af indsatser målrettet elever med læsevanskeligheder viser, at indsatser, som sigter mod at udvikle skriftsproglige faglige læsekompetencer gennem undervisning i strategier til brug før, under og efter læsning, i vid udstrækning har en positiv effekt på læseforståelse. Også indsatser, hvor elever med læsevanskeligheder lærer at bruge grafiske modeller til at organisere tekstens indhold og dermed opnå en sammenhængende forståelse af teksten, lader til at have positiv effekt. Derimod kan der ikke dokumenteres entydigt positive effekter af indsatser, der kombinerer undervisning i basale læsefærdigheder og sproglige færdigheder relateret til faglige læsekompetencer. Endelig fremgår det på

baggrund af studier af indsatser målrettet tosprogede elever, at undervisningsmetoder målrettet tosprogede elevers særlige behov har større effekt på læseforståelse end modersmålsbaseret undervisning.